

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Γ΄ Περίοδος (1940-1944) Η πορεία της Υπηρεσίας κατά τη διάρκεια του Β΄ ΠΠ

Ελληνοϊταλικός Πόλεμος

Στον πίνακα της εμπόλεμης σύνθεσης του Γενικού Στρατηγείου των Ελληνικών ΕΔ προβλεπόταν η Τοπογραφική Υπηρεσία. Σε αυτήν υπάγονταν όλα τα Τοπογραφικά Τμήματα (Τ.Τ) της Στρατιάς, των Σωμάτων Στρατού (ΣΣ) και των Μερραρχιών. Επειδή η Υπηρεσία αυτή δεν συγκροτήθηκε για τεχνικούς λόγους, οι αρμοδιότητες και υποχρεώσεις της αυτοδίκαια μεταβιβάστηκαν στη ΓΥΣ, η οποία τα επάνδρωσε με τεχνικό προσωπικό και υποστήριξε τη λειτουργία τους με την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή.

Εκτός όμως από την επάνδρωση των 18 Τ.Τ του μετώπου της Αλβανίας ένας άλλος αριθμός ανώτερων Αξιωματικών της Υπηρεσίας τοποθετήθηκε σε μάχιμες Μονάδες. Ο Τχης (ΠΒ) Ιωάννης Παπαρρόδου¹² (Εικ. 29) ήταν ένας από αυτούς που ξεχώρισε και έμεινε στο πάνθεον των ηρώων της ΓΥΣ. Συνολικά η ΓΥΣ για τις ανάγκες του μετώπου διέθεσε 35 Αξιωματικούς από το μόνιμο προσωπικό της, από τους οποίους οι 22 άνηκαν στο Σώμα των χαρτογράφων. Στην έδρα της Υπηρεσίας παρέμειναν ελάχιστοι Αξιωματικοί των Όπλων και 9 Χαρτογράφοι.

Αποστολή των Τ.Τ ήταν η επέκταση του τριγωνομετρικού δικτύου προς τους χώρους ανάπτυξης και εμπλοκής των Μονάδων Α΄ Γραμμής, η ίδρυση

29. Τχης (ΠΒ) Ιωάννης Παπαρρόδου (1904-1941), ο Ήρωας της ΓΥΣ.

τριγωνομετρικών δικτύων, οι γωνιομετρήσεις και οι υπολογισμοί των νέων δικτύων, η τοπογραφική αποτύπωση περιοχών του Μετώπου και η παροχή στις διοικήσεις των Μονάδων κάθε αναγκαίας τεχνικής πληροφορίας, σχετικής με το φυσικό περιβάλλον των επιχειρήσεων.

Ειδικότερα και μετά από διαταγή του Γενικού Στρατηγείου τα Τοπογραφικά τμήματα των μεγάλων Μονάδων του Μετώπου προέβησαν στην εξακρίβωση κρίσιμων για τις επιχειρήσεις στοιχείων των ποταμών της Ν. Αλβανίας (κατεχόμενης και μη). Οι πληροφορίες αυτές αναφέρονταν σε εποχικό πλάτος και βάθος, ταχύτητα ρεύματος, διαμόρφωση πυθμένα, είδος και χαρακτηριστικά πόρων, γεφυρών κ.λπ.

Μία άλλη συνιστώσα προσφοράς της ΓΥΣ, εξόχως σημαντική στη διεξαγωγή του πολέ-

¹²Το έτος 1928 μετετάχθη στο μόνιμο επιστημονικό προσωπικό της ΓΥΣ. Κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού Πολέμου 1940/41 ως Διοικητής της 21^{ης} Μοίρας Ορειβατικού Πυροβολικού (Ο.Π), στην περιοχή Πόγραδετς τάχθηκε στις 14 Απριλίου του 1941 στα υψώματα δυτικά του Δισπηλιού Καστοριάς, για να επιβραδύνει την προέλαση των Γερμανών. Η Μοίρα του εξουδετερώθηκε και αυτός παρέμεινε μόνος να χειρίζεται το πυροβόλο, καταλήγοντας από σφαίρα γερμανικού περιστρόφου που δέχθηκε στο μέτωπο. Ως ελάχιστο φόρο τιμής προς τον Ήρωα, η ΓΥΣ έδωσε στο Στρατόπεδό της το όνομά του.

μου, ήταν ο εφοδιασμός των Μονάδων με τοπογραφικούς χάρτες διαφόρων κλιμάκων. Στον τομέα αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι εκτός από τη διανομή των υφιστάμενων χαρτών ελληνικής έκδοσης, η ΓΥΣ κατόρθωσε να ανατυπώσει, από ιταλικούς χάρτες που περιήλθαν ως λάφυρα σε χέρια ελληνικών δυνάμεων, όλους εκείνους που απεικόνιζαν αλβανικό έδαφος (91 ΦΧ κλίμακας 1:50.000 και 19 ΦΧ κλίμακας 1:100.000). Τα γεωγραφικά αυτά υλικά άρχισαν να τυπώνονται από τον Δεκέμβριο του 1940 (Εικ. 30) και αποτέλεσαν πολύτιμα εργαλεία πλοήγησης στα χέρια των ελληνικών στρατευμάτων που προέλαυναν στο αλβανικό έδαφος. Ένα μέρος των χαρτών αυτών (Ν. Αλβανία) παρουσιάζε

30. Το φύλλο χάρτη Κορυτσά κλίμακας 1:100.000. Συνετέθη από γαλλικούς και ιταλικούς χάρτες και εκτυπώθηκε το 1940. (ΕΛΙΑ/ΜΙΕΤ)

ελλείψεις ως προς τις επιπεδομετρικές λεπτομέρειες, με αποτέλεσμα να μην χρησιμοποιηθεί για οργάνωση εδάφους και βολές Πυροβολικού. Στην περίπτωση αυτή, αν και η αναθεώρησή τους με ακριβή στοιχεία ήταν επιβεβλημένη, αποφασίστηκε προς κέρδος χρόνου, δεδομένου ότι οι δυνάμεις μας κινούνταν ταχύτατα μέσα στο αλβανικό έδαφος, να κατασκευαστούν και να μετρηθούν ανά μεγάλη Μονάδα ανεξάρτητα τριγωνομετρικά δίκτυα τα οποία τελικά συνδέθηκαν μεταξύ τους.

Γερμανική Κατοχή

Στις 3 Μαΐου του 1941 οι Γερμανοί παρέλασαν στην Αθήνα. Είχε προηγηθεί η υπογραφή του οριστικού πρωτοκόλλου συνθηκολόγησης στις 23 Απριλίου του 1941, στη Θεσσαλονίκη, από τον Διοικητή της Ελληνικής Στρατιάς Ηπείρου και Μακεδονίας Αντιστράτηγο Γεώργιο Τσολάκογλου. Η 613^η Γερμανική Τοπογραφική Μηχανοκίνητη Μονάδα κατέλαβε τη ΓΥΣ και εγκαταστάθηκε στις κτηριακές εγκαταστάσεις της στο Πεδίο του Άρεως, αναλαμβάνοντας τη Διοίκηση του τεχνικού προσωπικού της και την εκμετάλλευση του εξοπλισμού της. Κατά το διάστημα της παραμονής των Γερμανών στην Υπηρεσία αναπτύχθηκε μια ιδιόμορφη σχέση ανοχής και μερικής βοήθειας, αφού οι Γερμανοί έπρεπε να παρουσιάσουν ένα σοβαρό έργο, ώστε να μην αποσταλούν στο Ρωσικό μέτωπο, οι δε Έλληνες έπρεπε να επιβιώσουν. Πρώτη προτεραιότητα των Γερμανών ήταν η κατασκευή χαρτών και ανάγλυφου της Κρήτης για τη σχεδίαση της επικείμενης επίθεσης, ενώ οι άλλες εργασίες αφορούσαν περιοχές της Αφρικής.

Τον Οκτώβριο του 1944 η Γερμανική Τοπογραφική Μονάδα αποχώρησε από την Αθήνα μαζί με τα υπόλοιπα γερμανικά στρατεύματα, παίρνοντας μαζί της ολόκληρο τον τεχνικό εξοπλισμό της Υπηρεσίας και ένα σημαντικό μέρος του Αρχείου της, εκτός από μερικά έπιπλα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Γερμανοί είχαν υποσχεθεί την επιστροφή των υλικών μετά το τέλος του πολέμου, υπόσχεση που δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Η ελληνική πλευρά προέβη σε διαβίβαση αντιγράφων των αποδείξεων παραλαβής, που είχαν υπογραφεί από τους κατακτητές, στις διασυμμαχικές Αρχές για τις ανάλογες ενέργειες, οι οποίες όμως δεν έφεραν αποτέλεσμα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι μετά το τέλος του Β΄ ΠΠ βρέθηκε στη Βουλγαρία όργανο οπτικομηχανικής προβολής (Στέρεο-αναγωγικό όργανο), το οποίο παραλήφθηκε από την Υπηρεσία το έτος 1938. Το όργανο αυτό παραδόθηκε στη ΓΥΣ, το έτος 1946, χωρίς την ασίδα που βρισκόταν στο πάνω μέρος του. Το 1949 επιδιορθώθηκε στην Ελβετία και το 1950 τέθηκε ξανά σε λειτουργία. Χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή τοπογραφικών διαγραμμάτων μεγάλης κλίμακας μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960 και σήμερα εκτίθεται στο Μουσείο της ΓΥΣ.

Την 12^η Οκτωβρίου του 1944 η Αθήνα ανακηρύχτηκε ελεύθερη. Παράλληλα όμως άρχισε να μεταβάλλεται σε πεδίο εμφυλίου πολέμου και μαχών, με αποκορύφωμα τα Δεκεμβριανά του 1944. Η δυσχερής αυτή κατάσταση στοίχισε στην Υπηρεσία την απώλεια του υπόλοιπου εναπομείναντος εξοπλισμού σε έπιπλα, υλικά και αρχειακό υλικό.